

Vil gi en gruppe bønder millioninntekt

2023-05-05

Optional[© Nationen]

Alle artikler er beskyttet av lov om opphavsrett til åndsverk. Artikler må ikke viderefremmes utenfor egen organisasjon uten godkjenning fra Retriever eller den enkelte utgiver.

Les artikkelen ved å klikke her.

8 NYHETER

Fredag 5. mai 2023

NATIONEN

Skuffet over marginal pris

– En prisøkning på fem øre på mathvete og ingenting på resten, er ikke nok til å få fart på nok kornproduksjon, mener leder i Kornprodusentenes interesseorganisasjon (KIO), Håkon Tørrestad.

Camilla Møllestrand
camilla.møllestrand@nationen.no

JORDBRUKSOPPGJØRET

– Når jordbruket har levert et oftestivt krav på 6,9 milliarder kroner, er det skuffende at kornprodusentene ikke er blitt tilgodesett på en bedre måte.

– Det er bra at mindre kornbønder får mer sentrale størker får mer realtilskudd, men det hjelper ikke så mye når kultursvarende mye og førkornprisen står stille. Det føles litt som at vi får være med på forberedelsene, men ikke på selve festen. Jeg tror det er en del småirriterende kornbønder der ute nå, sier kornprodusent Olav Holde i Sparbu i Trøndelag.

Skuffende prisøkning

Han deler skuffelsen med leder i Kornprodusentenes interesseorganisasjon (KIO), Håkon Tørrestad.

Han synes heller ikke det er grunn til jubel når kravet er fem øre prisøkning på mathvete, mens resten av kornprisen står på stedet hvil.

– Det er bra at det blir mer lukrativt å dyrke mathvete, men det er skuffende at det ikke legges opp til prisøkning på noen andre kornslag, sier Tørrestad.

Stort inntektsløft i fjor

Ifølge budsjettmemndas grunnlagstall hadde et kornbruk med 330 dekar korn en inntekt på 393.400 kroner per årsverk i 2021. I fjor var inntekten på hele 762.200 kroner per årsverk, og i år legger budsjettmemnda til grunn at den vil bli på 544.000 kroner per årsverk.

Også de større kornbrukene opplevde et stort inntektsløft fra 2021 til 2022, med en nedgang i 2023.

– Er det ikke greit at andre grupper prioriteres når kornbøndernes inntekter ligger høyere enn alle andre produksjoner?

– Hadde norske kornbønder kjent seg igjen i disse tallene, hadde det vært greit å si at melka bør prioriteres i år, men mitt inntrykk er at kornbønder flest ikke kjenner igjen dette inntektsløftet vi skal ha fått i 2022. Det er sant at kornet ble prioritert i fjor, med en målprisøkning på én krone, men vår opplevelse er at mesteparten av dette ble spist opp av økte kostnader, sier KIO-lederen.

Usikkert grunnlag

Norges Bondelag legger til i kravet til grunn at en vesentlig del av kornbøndernes inntektsutvikling vil skje gjennom reduserte gjødselpriser.

Forhandlingsutvalget har, basert på det de kaller "et usikkert grunnlag", lagt til grunn at gjødselprisen vil reduseres med 30 prosent. Gjødselprisen har avgjørende innvirkning på lønnsomheten i kornproduksjonen.

– Hva hvis denne reduserte

Følg jordbruksoppgjøret på nationen.no

Mange kornbønder er skuffet over at Bondelaget foreslår at kornprisene stort sett blir stående på stedet hvil i år.

gjødselprisen ikke kommer? Da blir jo hele regnestykket feil, oppsummerer Tørrestad.

Markedsregulator Fellesjøpet Agri anbefalte lav eller ingen økning av målprisen på korn i år. De viser til at den internasjonale kornprisen har falt med nesten én krone fra fjorårets prisnivå. De viser også til

økt import av brød og bakervarer og at de er bekymret for det norske kornets konkurransekraft.

– Deler du ikke markedsregulators bekymringer for konkurransekraften til norsk korn?

– Det er selvsagt viktig at norsk korn ikke blir utkonkur-

tert av importert korn, men da må vi rett og slett gjøre noe med importvernet. Det er helt kunstig at et høykostland med svært krevende naturgitte forhold, skal bevege seg mot et europeisk prisnivå på korn. Vi må ha et velfungerende tollvern.

– Men WTO-regelverket setter begrensninger på hvor

Vil gi en gruppe bønder millioninntekt

Kyllingbønder kan ende opp med millioninntekt med jordbrukets krav. Bønder med dyr som spiser mest kraftfôr, tjener langt mer enn bønder med dyr som spiser gras.

Lars Bliht Hagen
lars.bliht@nationen.no

Det klassiske bildet av norsk landbruk er ofte beitede kyr og sau i fjellandskap. Om du vil tjene mest mulig penger er det derimot ikke veien å gå, viser tallene.

Med jordbrukets krav er det de grasbaserte produksjonene som får størst vekst, men det er kraftfôr basert produksjon som

ligger an til å være på inntekts-topp.

De såkalte referansebrukene, som er eksempelbruk for ulike produksjoner, viser at en kyllingbonde med 126.845 fjøfleslakt i året, kan få over en million kroner per årsverk i det som kalles vederlag for arbeid og kapital.

Det vil si både lønn til bonden og inntekt til å dekke investeringer på gårdsbruket.

En svinebonde med 49 avlspurker og en god del korn vil ha over 970.000 kroner i vederlag per årsverk.

– Kan gi et skeivt bilde

Det har vel å merke vært strid om tallgrunnlaget. Mange har vært kritisk til at inntekten måles som vederlag for både arbeid og kapital. Flere har tatt til orde for å skille disse.

Anja Bakken Riise mener landbruket trenger en ny retning. Hun vil belønne bruk av norske ressurser.

FOTO: FREDRIK HOLTEKJØLEN

Det er likevel tydelig at det også finnes et stort inntektsgap innad blant de ulike sektorene i landbruket, og det er de brukene med husdyr som spiser minst andel norsk fôr som er de best betalte.

Anja Bakken Riise, er leder i miljøorganisasjonen Framtiden i våre hender, og ble nylig hanket inn som rådgiver for Norsk

Bonde- og Småbrukarlag. Hun er kritisk.

– Det skal være lov å tjene en ordentlig årslønn for å produsere mat på en god måte, men det kan være med på å gi et skeivt bilde av hvordan det faktisk står til i jordbruket. Jeg er veldig for at vi skal belønne bønder som gjør det bra, men da må det være av hensyn som bærekraft, dyrevelferd eller at du tar i bruk norske arealer og ressursgrunnlag på best mulig måte, sier Bakken Riise.

– Det er denne typen ting som bør være med på å bestemme om du får en god årslønn på slutten av året, heller enn om du har produsert mest mulig i volum basert på importerte råvarer, legger hun til.

Hun berømmer at jordbrukets krav legger opp til størst vekst blant brukene som har

Christian Anton Smedshaug, daglig leder i Agri Analyse.

FOTO: CAMILLA MØLLESTRAND

beitedyr, men at det interne inntektsgapet er for høyt.

– Vi burde innrette jordbruks-subsidiene slik at de som benytter seg av det norske ressursgrunnlaget, belønnes for det, sier Bakken Riise.

Kritisk

Undersøkelser viser at mange støtter bondenes inntektskamp, men Bakken Riise stiller spørs-

søkning på korn

Håkon Tørrestad som er leiar i Kornbøndenes interesseorganisasjon (KIO). FOTO: PRIVAT

FOTO: CAMILLA MELLESTRAND

mye prisstøtte vi har lov til å gi. Både målpris på korn og målpris på melk inngår i prisstøtten og vi nærmer oss veldig taket. Hvordan mener du dette skal løses?

- Hvis det er slik at vi nærmer oss taket, mener jeg melka bør tas ut av målprissystemet. Melka får mesteparten av prisstøt-

ten i norsk landbruk, så hvis melka fjernes er det rom for langt høyere kornpriser. Kornet har en veldig spesiell rolle ved å være inntekt for kornbøndene og utgift for husdyrbøndene, så det er veldig viktig at staten har en hånd på rattet når det gjelder prissetting av kornet, sier Tørrestad.

mål rundt hva slags landbruk de ser for seg.

- Det folk ønsker å støtte opp om, er noe litt annet enn det som har kommet fram i dokumentarer om griseindustrien, og folk flest ser ikke mange bilder inne fra kyllinghall. Det at noen sitter på inntekstoppen, som kanskje driver et landbruk som er ganske annerledes enn det folk ser for seg, det gjør det nok ikke enklere å få den støtten vi trenger for at det politisk skal investeres betraktelig mer i norsk matproduksjon.

- Økningen i kjøttforbruket har kommet på svin og kylling. Sitter forbrukerne med noe av makta her?

- Forbrukeren kjøper det som er billig og enkelt tilgjengelig. Den enorme produksjonsveksten på svin og kylling, med store bruk som har fått kostnaden

ned med en betydelig andel importfor, og dagligvare som bruker kjøttmat som lokkevare ved å kutte prisen ytterligere, så er det ikke rart at det er det folk velger svin og kylling, sier Bakken Riise.

Christian Anton Smedshaug, daglig leder i Agri Analyse, mener det er flere grunner til at svine- og kyllingbøndene ligger høyt på statistikken.

Han peker på at det er produksjoner hvor mange har store investeringer, at det er kombinerte produksjoner med både korn og husdyr, og dermed betydelige kostnader knyttet til investert kapital.

Samtidig er det store volumer per bruk, blant annet på grunn av utvidet konsesjon for fjørfekjøtt. Det gjør at små prisforandringer utgjør en stor totalsum og at det har vært store

Han mener det har gått greit å ta ut ulike kjøttslag av målprissystemet og har tro på at det kan gå bra å ta ut melka også.

Mer arealtilskudd

I jordbrukets krav slås det fast at siden det er lite rom for å ta ut økte kornpriser i år, må mer av støtten til kombønder gis som tilskudd.

For å gjøre det mer attraktivt å dyrke korn i områder utenom de mest sentrale områdene, krever Bondelaget at arealtilskuddet økes med henholdsvis 10 og 20 kroner per dekar i de mest krevende områdene.

Bondelaget foreslår også at det gis 30 kroner ekstra per dekar i arealtilskudd for de første 500 dekaene, noe som gagnar små og mellomstore bruk.

På den annen side foreslår Bondelaget å redusere kulturkapstilskuddet med 30 kroner per dekar for alt jordbruksareal.

Tørrestad berømmer strukturgrepene som gjør det mer attraktivt å produsere korn i randsonene, men ser farer ved at mesteparten av kornbøndens inntektsøkning kommer i form av tilskudd.

- Hvis bonden får mesteparten av inntekten fra tilskudd og mindre i form av pris på produktene, avtar motivasjonen for å få høye avlinger og gode resultater på jordet. Det er mindre interessant å ta den siste soppstrytinga eller å vedlikeholde åkrene. Reduserte avlinger er stikk i strid med målet om økt selvforsyning, sier Tørrestad.

Staten skal etter planen legge fram sitt tilbud til bøndene i dag. Følg med på nationen.no.

markedsmessige variasjoner, særlig på svin.

- Det er store variasjoner, høye kapitalkostnader og generaliserte referansebruk. Det er også store volumer, så små endringer gjør en ganske stor forskjell når du har 126.000 kyllingslakt. Da utgjør en krone ekstra per slakt mye, sier Smedshaug.

Når det gjelder variasjoner, viser Smedshaug til at det ikke er mange år siden norske svinebønder fikk dårlige priser på grunn av et overskudd av svinekjøtt i markedet. Han mener dette jevner seg ut over tid.

Han peker også på at prisene for svin og fjørfe ikke blir satt i jordbruksforhandlingene.

- Men hvis vi skal forholde oss til referansebrukene som et eksempel, og at det viser at en kyllingbonde tjener en

Tidligere Oslo-ordfører Fabian Stang mener landbruket bør satse på effektivisering og større gårder. FOTO: AUDUN BRAASTAD / NTB

Tidligere Oslo-ordfører: - Tenk hva vi hadde vunnet ved at 20 gårder slo seg sammen

Høyremann og tidligere Oslo-ordfører Fabian Stang mener effektivisering er løsningen på dagens utfordringer i norsk matproduksjon.

pris».

- Bøndene har fulgt utviklingen når det gjelder skog. Skogen hugges ofte av profesjonelle aktører som hogger for mange. Men jorda og fjøset har blitt en hellig ku som få vil dele, skriver høyremannen i innlegget.

Før han skisserer en løsning.

- Tenk hva vi hadde vunnet ved at f.eks. 20 gårder slo seg sammen til felles drift, skriver eks-ordføreren.

- Konservativ næring

Han mener det ville gitt inntet mindre enn mer mat, bedre dyrevelferd, økte inntekter, samt frigjør mye arbeidskraft som samfunnet sårt trenger.

- Mange som sliter seg ut i små fjøs kunne blitt f.eks. helsearbeidere og lærere, fortsetter Stang.

Han har imidlertid liten tro på at næringen vil omfavne hans løsninger.

- Jeg er redd næringen er så konservativ at svaret fortsatt vil være liten lyst til omstilling og krav om nye milliarder fra staten.

- En hellig ku

Han skriver videre at man i alle bransjer ser «en samling av små virksomheter for å drive mer effektivt og levere bedre varer, og helst til en lavere

million i året, noe som er mer enn hva folk flest tjener. Kan det potensielt skade inntektskampen for de lavtlønnede i landbruket?

- Jeg er usikker på det. For det første er det få fjørfønder, og de representerer ikke bredden i norsk landbruk. Det er jo et lite antall, men relativt høye kapitalinvesteringer, og det er snakk om vederlag til arbeid og kapital. Det er viktig å få med seg.

- Dessuten er jo bønder selvstendige næringsdrivende, så det er heller jo ikke unaturlig å ligge over lønnsnittet i perioder. Det vil videre variere etter lånenivå for den enkelte, så alle vil nok heller ikke kjenne seg igjen, legger Smedshaug til.

- Nær andre grupper

Kyllingbøndene er likevel nep-

pe de som snakker høyt om et inntektsgap opp mot andre grupper.

- Dette er en situasjon hvor en del sektorer, i markedsbalanse, ikke er så langt unna en inntekt på samme nivå som andre grupper. Nå er det særlig fjørfe som ligger godt an. For kombinasjonen svin og korn har det variert mye mer, men ligger nå opp mot en million med jordbrukets krav. Ikke minst fordi også kornøkonomien har vært løftet.

- Hvor mye påvirker markedet, og at det er forbruket av svin og kylling som øker blant konsumentene?

- Det er klart at det er der veksten har kommet. Når du stadig får litt større volum, er det gunstig for inntjening selv om det kanskje også vil bety større investeringer.